

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN GENEL MÜZİK EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

MUSIC TEACHERS' OPINIONS ABOUT GENERAL MUSIC EDUCATION OF INCLUSIVE STUDENTS

Mehmet Şahin AKINCI*

Uğur ALPAGUT**

Öz

Eğitim ortamlarında normal gelişim gösteren öğrenciler ile birlikte zihinsel, fiziksel ve duygusal açılardan yaşitlarına göre farklı gelişim gösteren özel gereksinimli öğrenciler de vardır. Özel gereksinimli öğrenciler de arkadaşlarının aldığı dersleri alarak eğitimlerini sürdürmektedirler. Bu derslerden bir tanesi müziktir. Bu araştırmada müzik dersinin yürütücüsü olan müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin genel müzik eğitimi üzerine görüşlerini tespit etmek amacıyla Bolu ili merkez ilçesinde çalışmakta olan on müzik öğretmenine araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Alınan cevaplar içerik analizi yöntemi ile incelenmiş konuya ilişkin durum tespiti yapılmış ve mevcut olan problemler ortaya çıkarılmıştır. Sorulara verilen cevaplar arasında en önemli bulgunun müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimleri üzerine yetersizlikler yaşadıklarını onaylamaları olarak kabul edilebilir. Sorulara ilişkin tespitler bulgularda verilmiş, yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Müzik Öğretmenliği, Kaynaştırma Öğrencileri, Kaynaştırma Yoluyla Eğitim.

Abstract

In educational settings, there are students with special needs who develop differently according to their peers from mental, physical and emotional aspects. Students with special needs continue their education by taking lessons from their friends. One of these lessons is music. In this research, semi-structured interview form, which was formed by researchers, was applied to ten music teachers working at the central province of Bolu province in order to determine the opinions of music teachers, who are the teachers of music course, on general music education. One of these lessons is music. In this research, semi-structured interview form, which was formed by researchers, was applied to ten music teachers working at the central province of Bolu province in order to determine the opinions of music teachers on general music education. Content of the questionnaire response analysis method was used in order to determine the status of the investigated subject and existing problems were identified. Among the answers to the questions, the most important finding is that the majority of music teachers confirm that students with special needs are experiencing inadequacies in music education. Findings related to the questions were given in the results session, they are interpreted and suggestions are given in the same part.

Keywords: Music Education, Music Teacher, Inclusive Students, Inclusive Education.

1. Giriş

Farklı özellikleri ile dünyaya gelmekte olan bireyler çevre, aile, ailenin sosyoekonomik durumu, kalımsal özellikler, bireysel yetiler, ilgi, kapasite, yaşadıkları yer ve zamanın eğitim koşulları ile ilişkili olarak eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bireyler bilgiyi farklı yollar ve gereksinimlerle kazanabilme kapasitelerinden dolayı eğitim faaliyetlerini farklı ortam ve amaçlarla sürdürmek durumundadırlar. Battal' a göre (2007:8) bireyler kişisel, bedensel ve zihinsel özellikler gibi farklı özelliklere sahiptirler. Zihin yetersizliği, fiziksel yetersizlik, görme, işitme ve dil yetersizliği, kalımsal ve tedavisi mümkün olmayan hastalıklar gibi farklılıklar söz konusudur. Bu bireylere özel eğitim uygulanmaktadır.

Eğitim ve öğretim ortamlarında, yaşitlarına göre daha geç ve güç öğrenen, normal eğitim hizmetlerinin dışında ek hizmetlere ihtiyacı olan çeşitli öğrencilerle karşılaşılabilir (Deniz, 2008: 22; Uysal, 1995: 1). Bu bireyler için özel eğitim çalışmaları yapılması gerekliliğinden dolayı özel gereksinimli birey olarak adlandırılmaktadırlar. Kargın'a göre (2004: 1-2) Özel gereksinimli bireyler bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özellikleri yönünden akranlarından farklı gereksinimleri olan bireylerdir. Bu bireylerin eğitimlerinin hangi ortamlarda karşılanması gerektiği konusu özel eğitim alanında gözlenen gelişmelere paralel olarak farklı biçimlerde ele alınmıştır.

* Öğr. Gör. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, mehmetshahinakinci@hotmail.com

** Prof. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, alpautugur@yahoo.com

Fiziksel, duygusal, sosyal yetersizlik ve zihin yetersizliği olmak üzere gelişimsel yetersizliği olan çocuklar dört bölüme ayrılır. (Carey, 1960: 72). Özel gereksinimli bireylerin daha iyi anlaşılması için “yetersizlik” teriminin de iyi anlaşılması gerekmektedir. Bir şeyi yapmada yeterli olamama veya yapabilmek için sınırlı kapasiteye sahip olma anlamındaki yetersizlik, bireyin kendisinden beklenen işlevleri yerine getirememesi durumudur. Bundan dolayı bu bireyler kimsenin duyduğu gibi duymayabilir, gördüğü gibi görmeyebilir, öğrendiği gibi öğrenmeyebilirler (Çulha, 2010:1). Anlatılan bu yetersizlikler bireyin sosyal, duygusal, zihin, akademik, kültürel vb çok alanda gelişimine olumsuz etkiler sağlayacak güçte olabilmektedirler. Eğitim açısından bakıldığında ise fiziksel yetersizliğin dışında kalan yetersizliklerin eğitim faaliyetlerini doğrudan-olumsuz etkileyebilecek ve güçleştirebilecek önem ve güçte olduğu söylenebilir. Özel gereksinimli öğrenciler de toplumun bir bireyi olarak eğitim alma haklarına sahiptirler. Eğitimlerini yetersizliklerine uygun olarak açılmış olan (görme engelliler, zihin engelliler vb) okullarda ve genel eğitim okullarında normal gelişim gösteren arkadaşları ile sürdürmektedirler. Bu uygulamalar özel eğitim hizmetleri kanunları ile sürdürülmektedir.

Özel eğitim hizmetleri, ülkemizde özel gereksinimli bireylerin yaşatlarından ayrı olarak eğitim aldıkları özel eğitim kurumlarında ya da kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması adı altında normal ve özel gereksinimli bireylerin birlikte eğitim alması yoluyla gerçekleştirilmektedir (Güven, 2011). Kaynaştırma, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine bağlı olarak her tür ve kademede, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ve yetersizliği olmayan bireylerin (MEB, 2015, Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı), örgün ve yaygın eğitim ortamlarında (MEB, 2016, Milli Eğitim İstatistikleri, 2016), özel eğitim desteğinde eğitimlerini sürdürmesidir (Kargın, 2004). “Kaynaştırma: Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmî ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır” (MEB, 2000:4/d). Genel eğitim sınıfında bulunan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinin özel eğitim desteği ile sürdürülmesidir (Sucuoğlu ve Kargın, 2010: 25). Belirli durumlarda özel gereksinimli öğrenciler için özel sınıflar açılmaktadır (MEB, 2015, Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı).

Kaynaştırma yoluyla eğitimin de diğer eğitim alanları ve türlerinde olduğu gibi amaçları vardır. Amaç normal gelişim gösteren arkadaşları ile aynı ortamda eğitim alan kaynaştırma öğrencilerinin bu şekilde topluma kazandırılmasını sağlamak ve yaşatlarının performanslarına ulaşmalarına sosyalleşmelerine yardımcı olmaktır (Kesiktaş, 2006: 38-39; Sucuoğlu ve Özokuçu, 2005: 42). Dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması için hazırlanan öğretim programlarının öğrencilerin konu ile ilgili kritik döneme ilişkin sağlıklı başlangıç yapıp devam etmelerine imkan sağlamasına yardımcı olmaktır (Ersever, 1993: 31). Özel gereksinimli bireyin gereksinim durumuna göre kaynaştırılmaları da bölümlere ayrılmaktadır. Bunlar: Tam Zamanlı Kaynaştırma, Kaynak Oda Destekli Kaynaştırma, Yarı Zamanlı Kaynaştırma, Özel Sınıf, Gündüzlü Özel Eğitim Okulları, Yatılı Özel Eğitim Okullarıdır (Batu & Kırcaali İftar, 2011: 9-11).

Kaynaştırma uygulamalarının etkili olarak devam ettirilmesinde hem etkilenen hem de etkileyen önemli unsurlar bulunmaktadır. Hazır bulunmuşluk düzeylerinin yüksek olması gereken bu unsurlar: öğretmenler, normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencileri, aileler, okul yöneticileri ve fiziksel ortamdır. Bu unsurlar birbirlerini etkilemektedir ve bu unsurların birbirlerini doğru etkilemeleri için desteklenmeleri gerekmektedir (Odluyurt ve Batu, 2013: 25).

Normal gelişim gösteren arkadaşları ile aynı eğitim ortamlarında eğitim alan kaynaştırma öğrencileri birbirlerinden farklı sayı ve niteliklerde dersler almaktadırlar. Müzik dersi de teorik ve uygulamalı olarak aldıkları derslerden bir tanesidir. Güven ve Tufan’ a göre (2010: 559) kaynaştırma öğrencilerinin müzik derslerindeki önemli amaç tüm öğrenciler için uygun müzikal öğrenme ortamı yaratmaktır. Bunun için fiziksel çevrede, öğretim materyallerinde ve öğretim yöntemlerinde belirli uyarlamalar yapmak gerekmektedir

Müzik dersi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı, öğrencilerin kendilerini hem bireysel, hem de gruplar halinde ifade edebilmelerine olanak sağlayan bir derstir. Müzik dersinin bu özellikleri özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesinde ve sosyal yönden kabul edilmeleri üzerinde etkili olabilmektedir. Ancak kaynaştırma yoluyla eğitim ortamında özel gereksinimli öğrenciler çeşitli nedenlerle müzik dersinin olumlu etkilerinden yeterince faydalanamamaktadırlar. Bu nedenlerin en önemlisi müzik öğretmenlerinin farklı ihtiyaçları ve gereksinimleri olan öğrenciler konusunda yeterince bilgilendirilmemiş olmalarıdır. 2006-2007 akademik yılından itibaren uygulamaya konan öğretmen yetiştirme programlarında tüm bölümlere Özel Eğitim dersi konulmuştur. Ancak daha önceki yıllarda mezun olan öğretmenlerin büyük bölümü bu dersten yararlanamamışlardır.

Öğretmenler genellikle özel gereksinimli öğrenci sınıfta yokmuş gibi davranmakta, öğrencinin gereksinimlerine cevap verememektedir. Öğretmenin olumsuz tutumu sınıf ortamını etkilemekte ve sınıftaki diğer öğrencilerin, farklılıkları olan öğrencileri sosyal olarak kabul etme düzeyleri düşmektedir (Batu, 1998; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Güven, 2011). Tüm çabalara rağmen kaynaştırma yoluyla eğitim istenen akademik sonuçları veremeyebilir. Fakat bu çabalar kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarındaki sosyal ilişkisel denge içinde kabul edilmelerine olumlu katkılar sağlayabilecektir. İşitsel yeteneği olan bir kaynaştırma öğrencisi okulundaki koro faaliyetlerine katılarak toplu söyleme alışkanlığı kazanabilir ve müzik eğitimi içinde katılabilir. Hiperaktif öğrenciler müzik derslerinde dans ve çeşitli hareketli etkinliklere katılabilmekte ve kendi istekleri ile ders içinde aktif olabilmektedirler. Özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerini iyi bilmek bu sayede ders planlarını iyi hazırlayabilmek önemlidir. Özel gereksinimli öğrencilerin yaşadığı güçlükler farklı çeşitlerde olabilir. Öğrenme güçlükleri buna en iyi örnektir. Kimi öğrenciler kendi içlerinde yaşadıkları güçlük ve yetersizliklerden dolayı çekingen olabilirler. Bu gibi durumlarda öğretmene dikkatli olma görevi düşmekte ve öğretmenler cesaretlendirici olmalıdır. Bu tür durumlar yaşayan öğrenciler yaparak ve uygulayarak daha çabuk öğrenebilmektedirler. Örneğin solo şarkı söylemek yerine koroda şarkı söylemek istemeleri (Güven, 2011: 714-715).

Özel Eğitim dersi çoğunlukla bu alanın uzmanları (Özel Eğitim Bölümü öğretim elemanları) tarafından yürütülmektedir. Buna ek olarak özel eğitim dersinde öğrendikleri özel eğitim alanına ilişkin bilgileri kendi mesleki çalışmalarlarıyla nasıl birleştirecekleri ile ilgili bilgi ve çalışmalar eksik kalmaktadır. Bu durumda, müzik öğretmeni adayları bu derste, kaynaştırma uygulaması kapsamında sınıflarında bulunacak olan özel gereksinimli bireylere karşı nasıl bir tutum içinde olacaklarına, "onlar ile" ve "onlar için" yapılabilecek düzenlemelere, programlamalara, uygulamalara ve mevcut uygulamalarda yapacakları uyarlamalara ilişkin yeterli bilgi ve donanım kazanma şansı bulamamaktadırlar. Üniversitelerimizde ise bu eksikleri işlevsel açıdan giderecek nitelikte kuramsal ve/veya uygulamalı çalışmalar yürütülmediği düşünülmektedir. Yürütüldüğü varsayılan eğitimler ve uygulamalar ise tamamen o dersi veren öğretim görevlisinin bu alandaki eğitim ve yeterliliğiyle sınırlı kalmaktadır (Eren, 2012: 17).

Özel eğitim alanında yeterli bilgi ve donanıma sahip olamayan müzik öğretmenlerinin yanlış ve doğal öğretim yöntemleri gibi özel eğitimde kullanılan yöntem ve yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olmaları ve bu yöntemlerle işbirliği içinde bir müzik eğitimi anlayışını benimsemeleri kolaylaştırıcı unsur olarak görülebilir. Ancak yine de bir müzik öğretmenin bilgi ve donanım açısından güçlü olduğu alan müzik eğitimi alanıdır (Eren, 2012: 17).

Araştırmalar, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere ve kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumlarının öğretmenlerin bu öğrencilere verdikleri eğitimi becerebilmeleri açısından yeterli hissedip hissedememeleri durumları ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yetersiz hissedilen öğretmenlerin kaynaştırma konusunda isteksiz olduğu da bilinmektedir (Kırcaali İftar, 1992; Uysal 2004). Öğretmenler tarafından kaynaştırmanın tanımı da dahil olmak üzere bu eğitim çeşidinin içeriğini de bilmediklerini, hazırlık evresinden destek eğitimi evresine kadar edinmiş olmaları gereken deneyime sahip olmadıklarını belirtmişlerdir (Uysal, 1995; Baykoç Dönmez, Avcı, Aslan, 1997; Batu, 1998; Uysal, 2004; Güven ve Tufan, 2010).

Araştırma, müzik öğretmenlerinin konuya ilişkili olarak sundukları görüşler yardımıyla durumun incelenmesi ve tespit edilen sorunlara dikkat çekip çözüm önerileri sunabilmesi; özel gereksinimli öğrencilerin sanat ve müzik alanında sınırlı sayıda yapılmış ve bu açıdan eksik kalmış çalışmalara örnek olarak literatüre kazandırılmış bir çalışma olması ve bu bakımdan diğer araştırmacıları da teşvik edebilme gücünün olması; müzik öğretmenlerinin bu alanda kendilerini geliştirebilmesi ve bilgilendirmesi açısından dikkat çekici noktalara değinmiş olması bakımından önem taşımaktadır.

"Kaynaştırma öğrencilerinin genel müzik eğitimlerine ilişkin müzik öğretmenlerinin görüşleri nelerdir" araştırma probleminden yola çıkarak çalışılmış olan bu araştırmanın amacı müzik öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine verdikleri genel müzik eğitiminde karşılaştıkları sorunları yine müzik öğretmenlerinin görüşleri ile ortaya çıkarmak ve tespit edilen problemlere ilişkin görüş ve öneriler sunmaktır.

2.Yöntem

Araştırma için öncelikle özel eğitim ve özel gereksinimli öğrenciler başlıklarından yola çıkılarak 2005-2014 yılları arasında yapılmış müzik öğretmenlerinin ve müzik dersine giren öğretmenlerin görüşlerine dayanılarak oluşturulmuş özel gereksinimli öğrenciler ve müzik eğitimi ilişkisinde tezler, akademik dergiler ve diğer yayınlar incelenmiştir. Araştırılan konuyla ilgili çalışmaların çok sınırlı sayıda olduğu, bu çalışmaların genellikle özel eğitim ağırlıklı olarak okul veya evlerinde öğrencilere çeşitli alana özgü teknik uygulamalar ve denemeler yapılması yönünde olduğu, bazılarının ise karşılaştırmalı çalışmalar şeklinde veriler elde etmiş olan araştırmalar olduğu belirlenmiştir.

2.1.Evren Örneklem

Evreni Bolu ilinde kaynaştırma yoluyla eğitim vermiş tüm müzik öğretmenleri olan bu çalışmanın örneklem grubu Bolu ili merkez ilçesinde 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında görev yapmakta olan kaynaştırma yoluyla eğitimi vermiş veya vermekte olan 9 ilköğretim okulundaki 10 müzik öğretmenidir.

Tablo 1: Katılımcı müzik öğretmenlerinin demografik ve mesleki özellikleri

Demografik-Mesleki Özellikler ve Sorular	Cevaplar
Cinsiyet	8 Bayan, 2 Bay
Medeni durum	9 Evli, 1 Bekar
Lisans mezuniyet okul türü	Tüm katılımcılar Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Bölümü mezunudur.
Lisans mezuniyet yılları	Katılımcılar 2000-2009 yılları arasında mezun olmuşlardır
Lisansüstü eğitim durumları	2 katılımcı yüksek lisans mezunudur
Kaynaştırma eğitimi verdikleri yıl	2-14 yıl arasında değişmektedir.
Şu an çalıştıkları kul kademesi	Tüm katılımcılar ortaokul kademesinde çalışmaktadır
Kaynaştırma yoluyla eğitim verdiğiniz sınıfın özelliği	2 katılımcı özel sınıfta, 8 katılımcı birleşik sınıfta
Kaynaştırma yoluyla eğitim verdiğiniz ortam	9 katılımcı okulda bir sınıf, 1 katılımcı öğrencinin evinde
Şimdiye kadar kaynaştırma yoluyla eğitimi verdiğiniz öğrencilerin sınıf seviyeleri	Tüm katılımcılar 4, 5, 6, 7, 8. sınıf seviyelerindeki öğrencilerle çalışmışlardır.
Okulda kendinize ait bir müzik dersliği	4 katılımcının müzik dersliği var, 6 katılımcının müzik dersliği yok
Şu an kaynaştırma yoluyla eğitimi verdiğiniz öğrenci sayısı	Katılımcıların şu eğitim verdikleri kaynaştırma öğrencilerinin sayısı 2-8 arasındadır.
Kaynaştırma öğrencisi olan sınıfların öğrenci mevcurlarının en az, en çok ve ortalama sayıları	En az 16, ortalama 28, en fazla 40
Katılımcıların özel eğitim alanında herhangi bir seminer, sertifika programı, proje, kurs vb ne katılma durumları	2 öğretmen katılmıştır, 8 öğretmen katılmamıştır.
Katılımcıların şimdiye kadar edindiğiniz deneyimlere dayanarak kaynaştırma öğrencilerinize müzik derslerinde uygulayabildikleri öğretim yöntemlerine verdikleri yanıtlar	Anlatım, uygulama, gösterip yaptırma, çalıp söyleme, yansıtma,drama, yaparak yaşayarak öğrenme, kulaktan öğretim, toplu söyleme, ritimleme, Orff çalgıları ile şarkı öğretimi, renklerle notaların ayrımı (bazı öğrencilerde), tartışma, soru-cevap, doğrudan öğretim, sunum.
Şu an görev yaptığınız okulda bulunan kaynaştırma öğrencilerinin yetersizlik durumları nelerdir	İşitme yetersizliği, fiziksel yetersizlik, ortopedik-süreğen hastalık, konuşma yetersizliği.
Çalıştıkları okulda rehberlik öğretmenin olup olmama durumu	6 okulda var, 3 okulda yok

2.2.Araştırma Modeli

Sonuçları ile var olan bir durumu ortaya çıkarma amacıyla olan bu araştırma nitel bir durum tespiti-tarama çalışması olarak değerlendirilebilir. Ersoy ve Yalçınoğlu' na göre (2012:30) durum çalışması katılımcı gözlemleri ve ayrıntılı görüşmelerle dokümanlar toplama, bunların ayrıntılı analiz edilmesi ve boyutsal olarak değerlendirilmesidir.

2.3.Verilerin toplanması

Araştırmacılar tarafından öğretmenlerin görev yaptıkları okullara gidilmiş, öğretmenlere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış ve veriler görüşmeciler tarafından bizzat toplanmıştır. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel' e göre (2009:250-251) nitel araştırmalarda genellikle araştırmacı gözlemcidir. Bilgiyi doğrudan kaynağından almak düşüncesini savunan bu araştırmacılar, elde etmek istedikleri veriler için uzun zaman harcarlar. Amaç içeriği zengin tanımlamalar yapmaktır ve bu anlatımlar sayısal ifadelerle yapılamaz. Nitel araştırmaların amaçlarından birisi sonuçları önyargısız biçimde araştırmadaki katılımcıların görüşlerini doğru yansıtarak sunmaktır.

2.4.Verilerin Toplama Aracı

Araştırma verileri, genellikle nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu, hem sabit seçenekli cevaplamaları hem de araştırma ile ilgili alanda derinlemesine bilgiye ulaşmaya çalışan formlardır (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2009: 160). Görüşme formunun oluşturulmasında öncelikle gerekli literatür incelenmiş, müzik eğitim-öğretim program ve planları gözden geçirilmiş, ana başlıklar belirlenmiş, bu başlıklarda araştırma okullarındaki durum gözden geçirilmiş ve bazıları "katılıyorum" ve "katılmıyorum" bazıları da açık uçlu olmak üzere görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu sorular araştırma alanı ile ilgili iki uzman (müzik ve özel eğitim) akademisyen tarafından incelenmiş ve yapılan gerekli düzeltmeler ile son halini almıştır. Sevinç' e göre (2011:236) açık uçlu sorular: bilinmeyenleri ortaya çıkarmaktan yola çıkarak kişilerin görüşlerini ayrıntılı incelemek amacıyla.

2.5.Verilerin Analizi

Müzik öğretmenlerinin görüşme formundaki düşünceleri "içerik analizi" yöntemi ile ve tüme varım tekniği kullanılarak ayrı ayrı çözümlenerek değerlendirilmiştir. Bu aşama öğretmenlerin fikir yazılarını inceleme, genel başlıklar ve gruplamalar yoluyla birleştirme, aynı düşünceleri çokluk-sıklık durumlarına göre bütünleştirip o soruya ilişkin tüm yargıları gerekli oranları ile sunabilme evresi olarak görülebilir. Katılımcıların "katılıyorum" ya da "katılmıyorum" şeklindeki cevaplamalarından yola çıkarak o

soru ile ilgili genel eğilime ulaşılmaya çalışılmıştır. İçerik analizi metin, kitap, belge vb dokümanların gerekli olan kısımlarının saptanması düşüncesiyle yapılan bir değerlendirme çalışması olarak kabul edilebilir.

Betimsel ve sistematik analizlerde araştırmacı görüşme sonrasında edinilen metinleri sınıflandırır ve yorumlar (Demir, 2011: 301). Araştırmada toplanan veriler araştırma problemine yönelik kuramsal ya da pratik çözüm önerileri geliştirebilmesi yönünde işlenerek çözümlenir, yorumlanıp değerlendirilir (Karasar, 2009:197). Nitel araştırmalarda soruların cevaplandırılmasında yada hipotezlerin test edilmesinde belli istatistiksel yöntemler kullanılmaz. Sayısal değerler değil betimlemeler mevcuttur (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2009:256). Görüşme formundaki mevcut olan ve açık uçlu fikirleri ortaya çıkarmayı amaçlayan sorulara verilen cevaplar dikkatle incelenmiş, cevaplarla ilgili temalar-motifler belirlenmiş ve belirlendikten genel görüşü ortaya çıkardığı varsayılan özet bulguya ulaşılmış ve ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular ve genel müzik eğitimi arasında ilişkiler araştırmanın problemi kapsamında incelenmiş ve betimsel sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ve sonuçlar alan uzmanları tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltme-onaylama çalışmalarından sonra son halini almıştır.

Nitel veri analizinin üç temel aşaması:

a) Verilerin düzenlenmesi: Konu hakkında kategori ve temaları belirlenmesi için göze çarpan kelimeler, cümleler ve olaylar şablonlarla kodlanır. Bu kodlar verileri düzenlerken kategoriler olarak kullanılır. Elde edilen kodların bir kısmı alt düzey kodlar olarak ele alınabilir. Veriler kodlanırken birbirleri ile yakın ilişkili olanlar bir araya getirilir.

b) Verilerin özetlenmesi: Düzenlenen verilerin özetlenmesi gerektiğinden dolayı özetleme aşamasında kategorilerdeki bilgiler incelenir ve bu bilgilerin özünü yansıtan bir ya da iki cümle yazılır.

c) Veriler kodlanıp özetlendikten sonra kategoriler arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak genellemelere gidilir. Araştırmacı bulguları tümevarım yöntemi ile yorumlar ve sonuçları şekillendirmiş olur (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2009: 256-257).

3.Bulgular ve Yorum

Görüşme formundan elde edilen genel müzik eğitimi kategorisine ait bulgular aşağıda açıklanmış ve bulgularla ilgili yorumlar yapılmıştır.

Soru 1: "Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile eğitim almaları amaçlanmasına rağmen sınıftaki sayılarına bakılmaksızın müzik eğitimlerini arkadaşlarından ayrı bir ders saatinde ve sınıf ortamında almaları gerektiğini düşünüyorum" sorusuna 6 öğretmen katılıyorum 4 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir. Soru 1' den elde edilen bulgu; katılımcı öğretmenlerin yarısından fazlasının, özel eğitime gereksinim duyan kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren öğrencilerden ayrı bir ortamda eğitim almaları gerektiği düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Yine aynı soruya açık uçlu verilen cevaplardan elde edilen genel sonuçlara göre katılıyorum diyen öğretmenlerin, sınıf içinde kaynaştırma öğrencilerinin müzik eğitimleri için sınıfta yeterli ilgi gösteremediklerini, sebep olarak ise müzik derslerinde süre yetersizliğini ve sınıftaki öğrenci mevcudunun fazla olmasından dolayı kaynaştırma öğrencileri ile bireysel olarak ilgilenemediklerini dolayısıyla bu öğrencilerin müzik dersine ve etkinliklerine yeterli ilgiyi gösteremediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu müzik öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karma sınıflardan ziyade ayrı bir sınıf ortamında/destek eğitim odasında daha etkili, yoğun ve başarılı bir eğitim olanağı sunabileceklerinin göstergesi olabilir. Bu sayede kaynaştırma öğrencileriyle bireysel olarak karma sınıftaki ilgilenme süresine göre daha uzun süreli ve verimli çalışmalar yapabileme şanslarının olacağı düşünülmektedir.

Soru 2: "Özel eğitim alanı içinde ayrı bir eğitim kapsamında olmasından dolayı kaynaştırma öğrencilerine müzik eğitimi verme konusunda kendimde bazı yetersizlikler görüyorum" sorusuna 7 öğretmen katılıyorum 3 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 2' nin bulgusundan da anlaşılacağı üzere katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerine yönelik müzik eğitimi verme konusunda eksiklikleri olduğunu kabul ettikleri görülmektedir. Aynı soruya yapılan diğer yorumlardan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileri ile ilgili ergenlik problemleri, başarısız olma kaygılarının nasıl azaltılacağı, zihinsel engelinin yanında başka engelle de sahip olma durumlarında neler yapılabileceği ve fiziki şartların yetersizliğinde yaşanan problemler gibi alanlarda eksikliklere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla birlikte müzik öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine verdikleri müzik öğretiminde belirli bilgi birikimi ve deneyimine sahip olmadan eğitim vere durumunda oldukları fikrine ulaşılabilmektedir. Sucuoğlu ve Akalın' a göre (2010: 20) öğretimsel amaçlar belirleme, farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma, uygun yönerge verme, uyarlamalar yapma, önlemler alma yapılması beklenen ve kaynaştırma uygulamalarının başarısı artırılacak bazı önlemlerdir. Hammel' in (2001:10) araştırması bulguyu destekler nitelikte sayılabilir. Bu çalışmada deneyimli öğretmenlere özel

öğrenenlerle ilgili çalışmalar ve ön hazırlık müzik eğitimi konularında sorular sorulmuştur. Öğretmenler davranışsal idarenin de dahil edildiği müzik sınıflarına erişilebilirlik, bireysel eğitim programındaki süreç, özel eğitim personeli ile daha fazla veya devam etmekte olan temel iletişimle ilgili tespitler yapmışlardır. Müzik öğretmenleri özel öğrenenleri müzik sınıflarına dahil etmeleri konusunda kendilerini yetersiz bulmuşlardır. Ayrıca özel öğrenenleri sınıflarına dahil etmek için hazırlıklı olmadıklarını belirtmişlerdir.

Soru 3: "Mezun olduktan sonra kaynaştırma öğrencilerime verdiğim müzik eğitiminde yetersizliğimin nedeni lisans eğitimimde bu alanda yeterli bilgi alamayışımdır" sorusuna 8 öğretmen katılıyor 2 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 3' den elde edilen bulguya göre katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun müzik öğretmenliği bölümlerinde lisans eğitimleri süresince kaynaştırma öğrencileri ile ilgili yeterli bilgi alamadıkları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenler tarafından yapılan diğer yorumlardan ise kaynaştırma hakkında neredeyse yok denebilecek kadar az bilgileri olduğu, bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında yeterli bilgileri olmadığı, yetersizlikleri olan öğrencilere nasıl müzik öğretim yapmaları gerektiğini öğrenemedikleri genel kanısına ulaşılmaktadır. Bu bakımdan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerine yönelik çok kısıtlı bilgi ile mezun olarak okullardaki karma sınıflarda müzik eğitimi verdikleri, uyguladıkları eğitimi kendi kısıtlı bilgi ve deneyimleri ile sürdürmeye çalıştıkları, yeterli yönlendirilme alamadan kaynaştırma öğrencilerine gereken ilgiyi gösteremeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılabilmektedir.

Soru 4: "Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müzik alanında kaynaştırma öğrencilerine yönelik destek ve (uygulama örnekleri, kaynak, müzik teknolojik destek, uzman desteği vb) hizmetin yeterli sunulmaması verdiğim müzik eğitimini olumsuz etkilemektedir" sorusuna 10 öğretmenin hepsi de katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 4' deki bu bulguya göre müzik öğretmenlerinin bağlı oldukları kurum olan Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gereken desteği alamadıklarını belirttikleri görülebilmektedir. Eğitim birçok gereksinimi olan içeriklerden oluşmuş bir bütündür ve ilgili gereksinimlerin tamamlanmasında birinci sorumlu mercii olan bakanlığın gerekli çalışmaları ve yardım-destek-tedarik sürecini takip etmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir. Önceki soruların bulgularından da anlaşılacağı üzere müzik öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde de çok kısıtlı bilgi ile mezun olmalarının yanında yardım alacakları ve destek bekledikleri ilk kurum olan bakanlıktan da gerekli yardım alma ihtiyacının devamlılığı ile eğitim vermek durumunda kaldıkları fikrine ulaşılabilmektedir. Bunun da eğitime olumsuz bir etken olarak yansıtılabileceği düşünülmektedir. Ersever' e göre (1993: 31) akademik engelli öğrencilerin eğitimlerinde en temel öğe genel eğitim verilen sınıfın kapasitesini ve olanaklarını arttırmaktır.

Soru 5: "Kaynaştırma öğrencilerine müzik derslerinde normal gelişim gösteren öğrencilere uygulanan müzik eğitim programının uygulanmasını doğru bulmuyorum" sorusuna 6 öğretmen katılıyor ve 4 öğretmen katılmıyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir. Soru 5' in bulgularına göre katılımcı müzik öğretmenlerinin yarısından fazlası, karma sınıflarda normal gelişim gösteren öğrencilere uygulanan müzik eğitim programının aynı anda o sınıflarda bulunabilecek olan kaynaştırma öğrencilerine de uygulanmasını doğru bulmamaktadır. Açık uçlu sorulardan alınan cevaplardan ise kaynaştırma öğrencileri için özel eğitim programı/bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması gerektiği veya programın basitleştirmelerle küçük değişikliklere uğratarak kullanılabilmesi görüşünde olduklarına ulaşılmıştır. Fakat öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine özel olarak uygulamayı düşündükleri bu ayrı eğitim programının uygulanmasına karma sınıflarda normal gelişim gösteren arkadaşlarına verdikleri müzik eğitimi sırasında ne derecede vakit ayırabilme şanslarının olabileceği düşündürücü olmaktadır. Bu sonuçla ilişkili olarak diğer bazı sonuçlarda da görülebileceği üzere öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma öğrencileri için ek çalışma saatleri arayışı içinde olup uygulamalar yapamadıkları belirlenmiştir. Yönetmelikler bu öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve bireysel özelliklerine göre öğretim yapılması gerektiğini belirtmektedir. Fakat öğretmenler kaynaştırma öğrencilerine ders içinde veya dışında hangi süreçte, nasıl, ne şekilde zaman yaratıp uygulamalar yapacaklarını bilmemektedirler.

Soru 6: "Kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak hazırlanamayan çeşitli resmi belgeler, planlar, işlenecek konuya ilişkin çalışma sayfaları, etkinliklere katılımlarını sağlama, varsa yeteneğini ve ilgilerini doğru belirleyebilme, çalışmalarını değerlendirme vb hakkında yeterli bilgilere sahip olmadığımı düşünüyorum" sorusuna 7 öğretmen katılıyor ve 3 öğretmen katılmıyorum şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu bulguya göre katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ders uygulamaları dışında kaynaştırma yoluyla eğitim ile ilişkili hazırlamaları gereken çeşitli belge ve dokümanların yanında dersle ilişkili çeşitli uygulama ve hazırlıklar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülebilmektedir. Eğitimde ders öncesi tespitler, planlamalar ve benzeri ön hazırlıklar kuşkusuz önemlidir. Fakat bu soruya yapılmış diğer yazılı görüşlerden de anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük çoğunluğu bunları nasıl yapacakları

hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir ve karma sınıflarda müzik eğitimi verirken temelleri sağlam adımlarla atılmayan müzik eğitimi vermeye çalıştıkları gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan özel gereksinimli olan öğrencilerin bu şekilde eğitime çalışılmasının onların müziksel birikimlerine ve sosyal gelişimlerine ne derece yeterli katkılar sunabileceği düşünceleri-şüpheleri ortaya çıkmaktadır. Yine bu soru ile ilişkili olarak katılımcı müzik öğretmenlerinin yaptıkları yorumlardan ilgili eksikliklere ek olarak bir katılımcı öğretmen, zihinsel yetersizlikle ilgili uzman vb den yardım almadıklarını da belirtmiştir. Yıldırım ve Albuz' a göre (2010: 11-12) sınıf ve zihinsel engelliler öğretmenleri ile müzik öğretmenlerinin iş birliği içinde çalışmalarını teşvik edilmesinin ve öğretmenlerin koordineli olarak çalışabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmasının önemi büyüktür.

Soru 7: "Kaynaştırma öğrencilerimi hazırladığım müziksel etkinliklere dahil edebiliyorum" sorusuna öğretmenlerin 9' u katılıyor 1 tanesi ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 7' ye göre katılımcıların neredeyse tamamının kaynaştırma öğrencilerini yaptıkları müziksel etkinliklere dahil edebildikleri görülebilmektedir. Ayrıca katılımcılar açık uçlu sorulara verdikleri cevaplarda da kaynaştırma öğrencilerinin etkinliklere çeşitli yönlendirme veya zorlama olmadan kendi istekleri ile katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuca neden olarak kaynaştırma öğrencilerinin bu tür etkinliklerle sınıftaki arkadaşları ile temasa geçmek ve ilişki kurmak isteği, müzik dersinin sosyal ilişkileri kuvvetlendirebilen gücü ve kolaylığı gösterilebilir. Bu açıdan müzik dersinin kaynaştırma öğrencilerinin sosyal bağ ve dil-iletişim becerilerini geliştirmede önemli biçimde yardımcı etkisi olduğu söylenebilir.

Soru 8: "Kaynaştırma öğrencisi velilerinin çocukları ile yeterli ilgilenmemeleri sonucu kaynaştırma öğrencilerinin davranışsal ve bilgi birikimlerinin gelişemediğini düşünüyorum" sorusuna öğretmenlerin 8' i katılıyor ve 2 tanesi katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 8' deki bu bulguya göre katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu kaynaştırma öğrencileri velilerinin özel gereksinime ihtiyacı olan çocukları ile yeterli ilgilenmediklerini düşündüklerini göstermektedir. Öğretmenler açık uçlu soruya verdikleri cevaplarda ise velilerin bazılarının çocuklarının kaynaştırma öğrencisi olduğunu kabullenememe hususunda problemler yaşadıklarını, bilinçli ailelerinde olduğunu fakat bu olumsuz durumun öğrencilerin gelişimlerinde bir engel olabileceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda kaynaştırma öğrencilerinin aileler tarafından yeterli desteklenmemesinin çocukların sosyal-davranışsal-iletişimsel-bilgi birikimi sağlayabilme adımlarına önemli şekilde olumsuzluk getirebileceği ve gelişimlerini yavaşlatabileceği düşünülmektedir.

Soru 9: "Kaynaştırma öğrenci velilerinin müzik dersine olan ilgilerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum" sorusuna 7 öğretmen katılıyor 3 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 9' a göre katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun, kaynaştırma öğrenci velilerinin müzik dersine olan ilgilerinin yetersiz olarak nitelendirdikleri görülebilmektedir. Yine katılımcıların çoğunluğunun açık uçlu olarak verdikleri cevaplardan sadece kaynaştırma öğrenci velilerinin değil diğer velilerin de müzik dersine olan ilgisinin yetersiz olduğu genel bir görüş olarak analiz edilebilmektedir. Ailesinin müzik dersine olan ilgi ve gösterdiği tepkilere karşı kaynaştırma öğrencisinin de aynı doğrultuda etkilenebileceği varsayım olarak karşımıza çıkabilecek bir durum olabilir. Müzik, resim ve bedensel eğitim üzerine kurulu olan ders ve etkinlikler her zaman öğrencilerin rahat, girişimci olabildikleri ve kendilerini rahatça ifade edebildikleri dersler olarak kabul edilebilir. Bu açıdan kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin çocuklarının derslerini takip etmelerinin, bu dersler hakkında gerekli olanları bilmeleri için bilgilendirilmelerinin çocuklarının gelişimine önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Soru 10: "Sınıf içi veya sınıf dışında verdiğim ödevlerin kaynaştırma öğrencilerim tarafından yapıp yapılmaması durumlarını çeşitli nedenlerden dolayı dikkate alamıyorum" sorusuna 4 öğretmen katılıyor ve 6 öğretmen katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Soru 10' a göre katılımcı müzik öğretmenlerinin neredeyse yarısının sınıf içi veya sınıf dışında verilen ödevlerin kaynaştırma öğrencileri tarafından yapıp yapılmaması durumlarını dikkate alamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yorumlarının incelenmesiyle soruya katılmayan bazı öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine ödevlerini ayrı vererek, ödev verdiklerinde yanlarında ayrıca yardımcı olması için bir arkadaş görevlendirerek çalıştıklarını; ödev vermeyenlerin ise okuma-yazma konusunda problemleri, ailelerinin yeterli rehberlik edememeleri, sınıf mevcutlarının kalabalıklığından dolayı kontrol edemediklerini belirtmişlerdir. Bu belirsizlik itibarıyla öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine ödev verme-vermemenin gerekliliği düşüncelerinde kesinlik olmadığı, buna sebep olarak da ödev vermenin ve kontrolünün nasıl yapılması gerektiği hakkında kesin yargı ve bilgilerinin olmaması gösterilebilir.

Soru 11: "Kaynaştırma öğrencilerimin başarı durumlarını sınıftaki diğer öğrencilerime uyguladığım kriterlerin aynısını kullanarak değerlendiriyorum" sorusuna 1 öğretmen katılıyor 9 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulguya göre katılımcıların neredeyse tamamının normal

gelişim gösteren çocuklar için kullandıkları başarı değerlendirme kriterlerini kaynaştırma öğrencileri için kullanmadıkları görülebilmektedir. Yaptıkları yorumlardan da bu genel fikir anlaşılabilir. Soruya katıldığını belirten öğretmen aynı kriterleri uyguladığını fakat şarkı gibi performanslarda tam performans yerine bir bölümünü dinleyip değerlendirdiğini ve ek süre tanıdığını belirtmektedir. Bu durum ile birlikte müzik öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine verdikleri müzik eğitimlerini nasıl değerlendirdikleri ve hangi kriter, müziksel gelişim basamağı ve birikimini ne şekilde değerlendirdikleri soruları akla gelmektedir.

Soru 12: "Kaynaştırma öğrencilerim kitap, defter, kalem, silgi, çalgı vb ders gereçlerini düzenli olarak sınıfa getirmektedirler" sorusuna 7 öğretmen katılıyorum ve 3 öğretmen katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Bu bulguya göre katılımcıların çoğunluğunun kaynaştırma öğrencilerinin kitap, defter, kalem, silgi, çalgı vb ders gereçlerini düzenli olarak sınıfa getirdiklerini belirttikleri görülebilmektedir. Soruya yapılan yorumlarda yine çoğunluğunun bu konuda düzenli olduğu bazıların ise hiç getirmediği genel kanısı görülebilmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin çoğunluğunun ders gereçlerini sınıf ortamına getirmesi aile, ilkokulda kazanılmış alışkanlık, ortaokuldaki öğretmenlerinin tutumları ve gereçlerin ilgi çekiciliği ile doğrudan ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Soru 13: "Kaynaştırma öğrencilerim bireysel performanslar yerine toplu performanslara katılmayı tercih etmektedirler" sorusuna 7 öğretmen katılıyorum ve 3 öğretmen ise katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu bulguya göre katılımcıların çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerinin bireysel performanslar yerine toplu performanslara katılmayı tercih ettiklerini belirttikleri görülebilmektedir. Öğretmenlerin yorumları da bu doğrultudadır. Bu durum kaynaştırma öğrencileri gibi özel gereksinime ihtiyacı olabilen öğrencilerde görülebilen bir durumdur. Çekinme, diğer arkadaşlarına göre sessizlik, başarılarının düşüklüğü ve bundan dolayı utanma-sıkılma ve etkinliklere katılma durumlarında çekinti durumları kaynaştırma öğrencilerinde görülebilecek durumlardır. Kaynaştırma öğrencilerinin grup performansları yanında bireysel performanslara da alışkanlık kazanabilmesinde ve motive olmasında müzik öğretmenine önemli görevlerin düştüğü düşünülmektedir.

4. Sonuçlar

Çalışmanın sonuçlarına göre, 2006-2007 yılından itibaren eğitim fakültelerinde ders olarak okutulmaya başlanan özel eğitim dersini 10 müzik öğretmeninden sadece 4 tanesinin alması ve diğerlerinin bu dersi alamamış olması; katılımcı müzik öğretmenlerinden sadece 4 tanesinin kendisine ait müzik dersliğinin olması nedeniyle sınıflarında rahat, pratik, konunun sağlıklı-başarılı işlenmesi ve her zaman ulaşılabilir araç kullanımı sağlanması nedeniyle verimli ve etkili zaman kullanımı şanslarına sahip olmaları; 10 müzik öğretmeninden sadece 2 tanesinin özel eğitim alanında herhangi bir seminer, sertifika programı, proje, kurs vb' ne katılmış olması ve katılımcı müzik öğretmenlerinin 3 tanesinin okullarında özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri ve dikkat edilecek noktalar hakkında doğrudan bilgi alabilmeleri için gerekli olan rehberlik öğretmenine sahip olmama durumları birbirleri ile yakından ilişkili olarak dikkatle incelendiğinde müzik öğretmenlerinin mesleki hayatlarında karşılaşacakları kaynaştırma öğrencilerinin müziksel gelişimleri için bilgileri dahilinde eğitim vermelerinin ne derece yeterli, doğru ve sağlıklı olabileceği soruları akla gelmektedir.

Kaynaştırma eğitiminde amaç belirli yetersizlikleri olan kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranları ile eğitim ortamlarında veya sosyal ortamlarda olsun farketmeksizin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Fakat bu amacın yerine getirilmesi için dikkatle incelenmesi gereken önemli noktalardan birisinin "zaman" kavramı olduğu söylenebilir. Beceriye ve bazen de yeteneğe dayalı bir ders olan müzik dersinin kaynaştırma öğrencilerinin de içinde olduğu karma bir sınıfta haftada bir saatlik zaman sınırlaması içinde yeterli bilgi birikim ve deneyimi olmayan personelle sunulması durumu kaynaştırma öğrencilerinin gelişmelerine yardım etmenin ötesinde boşuna zaman kaybı olarak görülebilecek bir olarak nitelendirilebilir.

Yetersizliği ne olursa olsun bir öğrenci için ailesi ve ailesinin o öğrenciye yaklaşımı, takibi, yardımı her açıdan önemlidir. Bu bakımdan bulgulardan da anlaşıldığı üzere kaynaştırma öğrencilerinin aile yardımı ve desteği almadan gelişmeye çalıştıkları dönemler, başarı durumlarının iyileşme şansını azaltmakta olduğunu düşündürebilir. Yine katılımcı öğretmenlerin çoğunluğu velilerin müzik dersine olan ilgisine de benzer şekilde cevap vermiş ve velilerin müzik dersine olan ilgilerinin yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Dolayısıyla ailelerinin her özelliğinden, düşüncesinden, inançlarından olumlu ya da olumsuz etkilenebilmeye açık olan kaynaştırma öğrencilerinin de bu durumlardan olumsuz etkilenebilecekleri söylenebilir.

Katılımcı müzik öğretmenlerinin çoğunluğu kaynaştırma öğrencilerinin bireysel performanslar yerine toplu performanslara katılmayı tercih etmekte olduğunu belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencileri

sosyal ortamlarda ve eğitim ortamlarında normal gelişim göstermekte olan arkadaşlarına nazaran daha çekingen, sessiz, girişimci duyguları zayıf niteliklerde olabilmektedirler. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerinin karma sınıflardaki eğitimleri sırasında yaşayabileceği olumsuzluklar en aza indirilmeye çalışılmalı, sınıf arkadaşları ile iletişimleri ve ilişkileri dikkatli takip edilmeli, özellikle ailedeki konumu ve serbest kalma-çalışma durumlarına dikkat edilmelidir.

5. Öneriler

Müzik öğretmenleri hangi kademede olursa olsun sadece normal gelişim gösteren öğrencilerine değil kaynaştırma öğrencileri olarak da bilinen özel gereksinimli öğrencilere de müzik eğitimi vermektedirler. Fakat araştırmaya katılan 10 müzik öğretmeninden 8 tanesi olarak büyük çoğunluğu özel eğitim alanında herhangi bir kurs, seminer, sertifika programı veya hizmet içi eğitim gibi bir eğitime katılmamış ve kaynaştırma eğitimi öğrencilerine verecekleri müzik eğitimi konusunda yetersizlikleri olduğunu belirtmişlerdir. Bundan dolayı müzik öğretmenlerinin eksikliklerinin tamamlanması için kaynaştırma öğrencilerine müzik öğretimi konusunda kurs, hizmet içi eğitim, sertifika programı, çalıştay vb gerekli uygulamaların bir an önce başlatılmasının sorunun çözümünde önemli faydalar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Özel eğitim dersi eğitim fakültelerinde 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim programına alınmış olmasına rağmen katılımcı müzik öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun eğitim fakültelerindeki lisans eğitimleri sırasında kaynaştırma öğrencilerine verecekleri müzik eğitiminde onlara yardımcı olabilecek derecede yeterli eğitim alamadıklarını belirtmeleri ile ilişkili olarak mevcut olan müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerine verilen özel eğitim dersi programı, müzik alanı ile ilişkisi, dersi veren öğretim elemanının alanı gibi önemli noktaların dikkatle gözden geçirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Özel eğitim dersinin mümkünse kaynaştırma öğrencilerinin müzik eğitimi üzerine uzmanlaşmış bir müzik alanı öğretim elemanı veya müzik alanı üzerine yeterli şekilde disiplinler arası ilişki kurabilen ve birikimi olan özel eğitim alanı öğretim elemanının dersi yürütmesine imkan verilmesi sayesinde müzik öğretmeni aday öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin müzik eğitimleri üzerinde daha etkili öğretimler yapabilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca 2006-2007 eğitim öğretim yılından önce mezun olmuş olan müzik öğretmenlerinin özel eğitim dersini alamamaları nedeniyle bu öğretmenlere bu dersin kazanımlarını sağlayabilecekleri seminer, çalıştay ve bilgilendirme eğitimi toplantılarının yapılmasında fayda olabilecektir.

Katılımcı müzik öğretmenlerinin tamamının çalıştıkları bakanlık kurumunun kaynaştırma öğrencilerine vermeleri gereken müzik eğitimi ve gereklilikleri (çeşitli resmi belgeler, planlar, işlenecek konuya ilişkin çalışma sayfaları, etkinliklere katılımlarını sağlama, varsa yeteneğini ve ilgilerini doğru belirleyebilme, çalışmalarını değerlendirme) hakkında kendilerine yeterli destek sağlanmadığını belirtmeleri nedeniyle, Milli Eğitim Bakanlığı kurumunun müzik öğretmenlerine özel eğitim alanında gerekli destek vermesi ve bu konuda eğitim camiası ve kamuoyunun dikkatinin çekilmesi için gerekli sempozyum, kongre ve vb akademik oluşumlarda bu konuya özellikle ağırlık verilmesi gerekmektedir. Müzik öğretmenleri için Bakanlık tarafından gerekli araştırmaların yapılarak, alanlarında uzman üyeleri olan komisyonlar kurulması ve kaynaştırma öğrencileri için özel eğitim programı-planı ve örnek taslaklarının ve ders araç-gereçlerini temin edilmesi veya maddi kaynakların sağlanması gerekmektedir.

Katılımcı müzik öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerinin de bulunduğu karma sınıflarda normal gelişim gösteren öğrenciler için uygulanan müzik eğitimi programının kaynaştırma eğitimi öğrencilerine uygulanmasını ve kaynaştırma öğrencilerinin karma sınıflarda müzik eğitimi almalarını doğru bulmamaktadırlar. Sınıflarında bulunabilecek olan kaynaştırma öğrencileri için hazırlanan müzik dersi bireysel eğitim programının haftada sadece bir ders saati sürecinde, az sayıda olmayan öğrenci sınıf mevcutları, ders dışında da bireysel ilgilenme için zaman olmayışı gibi olumsuz nedenlerden dolayı bu öğrencilere yarar sağlamanın çok az bir ihtimal olabileceği düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında kaynaştırma öğrencilerinin yeterli derecede eğitim alabilmeleri için ayrı veya özel sınıflarda eğitim almalarının daha yararlı olabileceği düşünülmektedir. Fakat az kısıtlanmış alan sağlama ilkesi gereği kaynaştırma öğrencilerinin de normal gelişim gösteren arkadaşları ile sınıf ortamında olabilecek sosyal ilişkilerini de engellemek gerekmektedir. Bu sorunu önlemek için ise yarı zamanlı kaynaştırma eğitiminin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

“Kaynaştırma öğrenci velilerinin müzik dersine olan ilgilerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum” sorusuna 7 öğretmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Müzik dersinin tüm öğrenciler için diğer teorik derslere nazaran öğrencileri rahatlatan, hareket ettiren, ritim ve ses kullanımları ile öğrencileri içine çekebilen faydalı ve etkili bir derstir. Müziğin sosyal ortamlarda ve eğitim ortamlarında bireyleri yakınlaştırıcı ve kaynaştırma öğrencilerini ile normal gelişim gösteren öğrencileri bütünleştirici etkisi olduğu için kazanımlarının önemi

büyüktür. Bu durum çalışmaya katılan 7 öğretmenin kaynaştırma öğrencilerinin çoğunlukla toplu performanslarına katılmayı istediklerini belirtmelerinden de anlaşılabilir. Bu konuda müzik öğretmenleri tarafından kaynaştırma öğrencisi velilerinin bilgilendirilmesi sayesinde müzik dersine olan olumlu ilginin daha da artırılmasının sağlanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca normal gelişim gösteren öğrencilerde dahi veli takibi ve rehberliğinin önemli olduğu bilinmektedir. Bu durum kaynaştırma öğrencileri açısından düşünüldüğünde daha fazla önem arz etmektedir. Kaynaştırma öğrencileri bazı bilgi ve tecrübeleri kendi başlarına edinebilecek özellikte olmayan öğrenciler oldukları için velilerinin de çocuklarının her aldığı ders ve kazanımlarını bilmeleri çocuklarının gelişimleri kolaylaştırabilecektir. Bu bakımdan kaynaştırma öğrencisi velilerinin de okul idaresi, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, il rehberlik hizmetleri ve milli eğitim bakanlığı tarafından gerekli zaman aralıkları ile çocuklarının eğitim ortamlarında aldıkları dersler hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

“Kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşları ile eğitim almaları amaçlanmasına rağmen sınıftaki sayılarına bakılmaksızın müzik eğitimlerini arkadaşlarından ayrı bir ders saatinde ve sınıf ortamında almaları gerektiğini düşünüyorum” sorusuna 6 öğretmenin katılıyor 4 öğretmenin ise katılmıyorum şeklinde cevap vermesi ile ilişkili olarak daha büyük bir öğretmen grubundan bu durum ile ilgili görüşlerinin alınmasının ve gerekli düzenlemenin yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Öğretmenler eğitim ortamlarında öğrencileri gözleyerek öğretimi sürdüren, gözleyen ve denetleyen çalışanlardır. Bu bakımdan görüşleri önem taşımaktadır.

“Sınıf içi veya sınıf dışında verdiğim ödevlerin kaynaştırma öğrencilerim tarafından yapıp yapılmaması durumlarını çeşitli nedenlerden dolayı dikkate alamıyorum” sorusuna 4 öğretmen katılıyor ve 6 öğretmen katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Eğitim sırasında her özellikteki öğrenci takip edilmeli, yanlışları düzeltilmeli ve eksiklikleri de tamamlanmalıdır. Bu açıdan öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin neleri ne kadar yapabileceklerine ilişkin bilgi eksiklikleri olabileceğini ve bilgilendirilmeleri gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Gerekli bilgilendirme sağlandıktan sonra kaynaştırma öğrencilerinin bireysel eğitim planlarına ne şekilde ödevlendirmeler yapabileceklerine ilişkin bilgilerin yazılması ve bu öğrencilerin zorluk derecesi ayarlanmış çalışmalarının rahatlıkla kontrol edilmesi gelişimlerinin takip edilmesi gerekmektedir.

Hem kaynaştırma öğrencileri hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için müzik öğretmenlerinin çağdaş müzik eğitimi öğretim yöntemleri hakkında araştırmalar yapıp elde ettikleri bilgi ve deneyimleri genel müzik eğitimi çalışmalarında öğrencilerine uyarlayarak kullanmaları ve öğrencilerinin daha aktif ve eğlenceli müzik dersi çalışmaları içinde olmaları için (derslerde popüler ve güncel şarkı ve çalgısal düzenlemeler vb.) özen göstermeleri gerekmektedir.

Müzik öğretmenliği lisans programı öğrencileri son sınıfta Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerini buldukları ilde bulunan farklı okullarda ders izleyerek ve uygulamalar yaparak almaktadırlar. Müzik öğretmeni adayı son sınıf öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerini mesleğe başlamadan daha önce kısmen de olsa onları tanıyabilmeleri için Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerini öncelikle kaynaştırma öğrencileri olan okullarda almalarına önem verilmesinde yarar olabilecektir.

Müzik öğretmenleri eğitim verdikleri sınıflarda bulunan kaynaştırma öğrencilerinin akademik, sosyal, fiziksel gelişim, varsa başka yetersizlik durumları, arkadaş çevresi, ailesi vb özellikleri hakkında varsa okul rehber öğretmeninden, sınıf öğretmeninden ve gerekliyse ailesinden bilgilere ulaşmalı, gerekli durumlarda özel eğitim uzmanlarına bireysel çabalarla da olsa ulaşarak kaynaştırma öğrencilerinin sağlıklı müziksel gelişimleri için mümkün olan bilgileri almalı ve bireysel çalışmalar yapmalıdır.

KAYNAKÇA

- BATTAL, İbrahim. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi (Uşak İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BATU, Emine Sema (1998). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri*, Eskişehir: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BATU, Sema ve KIRCAALİ İFTAR, Gönül (2011). *Kaynaştırma*, Ankara: Kök yayıncılık (6 Baskı).
- ÇOLAK, Aysun ve ODLUYURT, Serhat (2013). *Kaynaştırmanın Başarısını Etkileyen Faktörler, Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılması (25-37)*, Aysun ÇOLAK, Serhat ODLUYURT ve E. Sema BATU (Ed.) Ankara: Vize Yayıncılık.
- BAYKOÇ-DÖNMEZ, Necate, AVCI, Neslihan ve ASLAN, Neslihan (1997). “İlk ve Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri”, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulan bildiri. Eskişehir, 10-12 Eylül.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan Erkan, KARAENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık (3. Baskı).
- CAREY Margaretta A. “Music For the Educable Mentally Retarded”, *Music Educators Journal*, 46 (4) (Feb. - Mar., 1960).

- ÇULHA, Sevilay (2010). *Zihinsel Yetersizliği Olan İlköğretim Kaynaştırma Öğrencilerine Yabancı Dil Öğretiminde Eşzamanlı İpucuyla Sunulan Bireysel Destek Eğitiminin Etkililiği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DEMİR, Oğuzhan Ömer (2011). Nitel Araştırma Yöntemleri (Ed. Kaan Böke), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (273-306), (3. Baskı). İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- DENİZ, Serdal (2008). *Özel Eğitim Sınıfına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilere Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DİKEN, Halil İbrahim ve SUCUOĞLU, Bülbin (1999). "Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (3), s. 25-39.
- DOLAN, L., Ilaxby, D., Karwicit, N.L., Madden, N.A., Shaw, A., Maimer, K.L. Slavin, R.E., Wasik, B. A. (1991). "Neverstreaming: Prevention an dearly intervention as an alternative to special education", *Journal of Learning Disabilities*, 24,(6), s.373-378.
- EREN, Bilgehan (2012). "Müzik Eğitiminde Kaynaştırma Uygulamaları ve Orff-schulwerk", *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), s. 14-25.
- ERSEVER, Hakan (Çev.). (1993). "Kaynaştırmama: Özele Eğitime Bir Alternatif Olarak Önleme ve Erken Müdahale", *Özel Eğitim Dergisi*, 1(3), s. 30-42.
- ERSOY, Ali ve YALÇINOĞLU, Pelin (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş*, (çeviri kitap, Orj. Corrine Glesne), Ankara: Anı Yayıncılık.
- GÜVEN, Elif ve TUFAN, Enver (2010). "Kaynaştırma Sınıflarında İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ile Müzik Dersleri", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), s. 557-573.
- GÜVEN, Elif ve TUFAN, Enver (2010). "Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı İlköğretim Okullarında Müzik Eğitimi (Balıkesir Örneği)", *ÇOMÜ Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, II. Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu*, 8-10 Nisan 2010, Çanakkale.
- GÜVEN, Elif (2011). "Müzik Dersleri ve Kaynaştırma Uygulaması", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (3), s. 709-718.
- HAMMEL, Maxine Alice (2001). "Preparation for Teaching Special Learners: Twenty Years of Practice", *Journal of Music Teacher Education*, 2001, 11: 5, s. 4-11.
- KARASAR, Niyazi (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık (19. Baskı).
- KARGIN, Tevhide (2004). "Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2). s. 1-13.
- KESİKTAS, A. Dolunay (2006). "Ders Çalışma Becerileri ve Özel Gereksinimli Öğrenciler", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (1), s. 37-48.
- KIIRCAALİ-İFTAR, Gönül (1992). "Kaynaştırma Becerileri Öz-Değerlendirme Aracı", *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 5, s. 119-129.
- MEB, (2015). *Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü: Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı*, http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/24014806_kaynastirma1.sra.pdf sitesinden 31 Ekim 2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim*, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2000). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Ankara: MEB Yayınları.
- SEVİNÇ, Bilal (2011). *Survey Araştırması Yöntemi* (Ed. Kaan Böke). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (231-272), (3. Baskı), İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- SUCUOĞLU Bülbin, ÖZOKÇU, Osman (2005). "Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 2005, 6 (1) s. 41-57.
- SUCUOĞLU, Bülbin ve AKALIN, S (2010). "Kaynaştırma Sınıflarına Alternatif Bir Bakış: Çevresel Davranışsal Değerlendirme ile Öğretimsel Özelliklerin İncelenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 11(1), s. 19-37.
- SUCUOĞLU, Bülbin ve KARGIN, Tevhide (2010). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- UYSA, Ayten (1995). *Öğretmen ve Okul Yöneticilerin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sonuçlara İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- UYSA, Ayten (2004). *Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri*, *Ahmet KONROT (Ed.)*. 13. *Uluslararası Özel Eğitim Kongresi Bildirileri- Özel Eğitimden Yansımalar*, Ankara: Kök Yayıncılık. s.121-135.
- YILDIRIM, Pınar ve ALBUZ AYTEKİN (2010). "Zihinsel Engelli Çocuklara Kavram Öğretiminde Müziğin Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri", [load/gecicimakale_dosyaları/NWSA-3225-1-1.pdf](http://gecicimakale_dosyaları/NWSA-3225-1-1.pdf) adresinden 06 Ağustos 2013 tarihinde alınmıştır.